

УДК 343.1

doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.19>

Рогатюк І. В. – доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, головний консультант відділу правової та антикорупційної політики центру безпекових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3374-4597>;

Комашко В. В. – кандидат юридичних наук, завідувач відділу правової та антикорупційної політики центру безпекових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1851-8548>

Удосконалення механізму відповідальності за вчинення корупційного правопорушення

У статті викладено пропозиції щодо напрямів правового та процесуального врегулювання проблеми кримінально-правової відповідальності за вчинення злочинів корупційної спрямованості з огляду на необхідність попередження дискримінації за ознакою вчиненого суспільно небезпечного діяння та гарантії конституційних прав і свобод особи. Зміни законодавства щодо відповідальності за корупційні злочини засвідчили намагання законодавчої влади в певний спосіб протидіяти такому явищу, як корупція. Це, безперечно, Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII, відповідно до якого з метою посилення заходів протидії корупційним злочинам внесено такі зміни до Кримінального кодексу України, що обмежують можливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності, призначення м'якшого покарання, звільнення від покарання, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким до осіб, які вчинили корупційні злочини, тощо. Однак питання, чи досягнув він своєї мети через шість років дії, на нашу думку, залишається риторичним. **Метою** статті є вдосконалення особливостей притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень в Україні та, завдяки цьому, поліпшення стану профілактики таких злочинів. **Методологія.** Для досягнення поставленої мети застосовано формально-логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий і статистичний методи. **Наукова новизна.** Проаналізувавши положення законодавства та судової практики, запропоновано порядок із чинним порядком відповідальності та покарання за корупційні злочини передбачити фінансову відповідальність і покарання, завдяки чому вчинювати злочин стане економічно не вигідно. Пропозиції висунуто з огляду на судову практику Європейського суду з прав людини. **Висновки.** Встановлено конкретний результат, який отримає держава від таких пропозицій: поновлення інтересів держави, поповнення державного бюджету й зниження навантаження на пенітенціарну систему.

Ключові слова: корупційний злочин; відповідальність; покарання; дискримінація; Європейський суд з прав людини.

Вступ

З кожною зміною політичного олімпу, а це відбувається здебільшого після чергових виборів у державі, ми стаємо свідками чергових заяв вищих посадових осіб щодо посилення чи вдосконалення боротьби з корупцією. Власне зовні начебто відбуваються якісь процеси у цьому напрямі. Та, як не дивно, підрахувати результати такої боротьби стає чимдалі складніше, зокрема через відсутність окремої статистичної звітності щодо кримінально караної корупції. Якщо кримінальний закон у ст. 45 ("Kriminalnyi kodeks", 2001) визначає групу злочинів як корупційних, то прослідкувати чи бодай узагальнити таку інформацію є вкрай проблематично. Це стосується кількості зареєстрованих у Єдиному реєстрі досудових розслідувань кримінальних правопорушень, закритих проваджень, притягнутих осіб за їх вчинення, і, найголовніше, наявності обвинувальних вироків за такі злочини (Stepaniuk, Kikinchuk, & Shcherbakovskyi, 2021). Для держави, як і для пересічного громадянина, важливим є питання невідворотності відповідальності.

На жаль, останні декілька років маємо чимало гучних PR-компаній щодо затримання корупціонерів, реєстрацію кримінальних проваджень і навіть цитування санкцій статті, якими передбачено довгострокові терміни позбавлення волі (Oktysiuk, & Kryzhna, 2021). Однак гучні заяви за час розслідування розпорошуються на процесуальний пил. І тільки подекуди до суду доходять окремі провадження про корупційний злочин. Отже, кількість таких вироків мізерна, підрахунок вказаних злочинів неможливий, оскільки непрозорий, і, як наслідок, за індексом сприйняття корупції за останні п'ять років великого прогресу ми не досягли. Наша держава перебуває в кінці списку за індексом сприйняття корупції у світі. За даними міжнародної організації «Транспаренсі-інтернейшнл» (2015 рік – 142 місце у рейтингу, 2016 – 131, 2017 – 130, 2018 – 120, 2019 – 126, 2020 – 117 місце).

Наведений огляд законодавчого регулювання та практичного застосування антикорупційних законів свідчить про те, що крапку в цій законотворчій і науковій дискусії поставлено буде

не швидко. А незгасний інтерес до зазначеної тематики серед вчених-правників нині перебуває в активній фазі (Ischuk, 2021; Трепак, 2020; Vorovuk, 2019). У різні періоди питання протидії корупції вивчало багато правознавців, зокрема: Л. І. Аркуша, Л. В. Багрій-Шахматов, А. М. Бойко, В. І. Борисов, О. Ю. Бусол, В. В. Василевич, В. М. Гаращук, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, В. К. Грищук, Н. О. Гуторова, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, О. О. Дудоров, З. А. Загінєй, С. А. Задорожний, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. Г. Кальман, О. О. Кваша, В. М. Киричко, М. Г. Колодяжний, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, І. В. Кушнар'єв, О. М. Лозинський, І. Є. Мезенцева, М. І. Мельник, Д. Г. Михайленко, А. А. Музика, В. О. Навроцький, Є. В. Невмержицький, Д. О. Олійник, А. В. Савченко, Є. Д. Скулиш, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, В. О. Туляков, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, В. І. Шакур, О. В. Шевченко, О. Ю. Шостко, Н. М. Ярмиш та інші. Проте питання сучасного стану розслідування корупційних злочинів, кримінальної відповідальності та покарання за ці правопорушення залишаються недостатньо дослідженими.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – визначення чіткої процедури притягнення до кримінальної відповідальності та покарання за корупційні злочини, відшкодування завданих інтересам держави збитків. Унеможливлення завдяки цьому учинення таких злочинів іншими особами в майбутньому.

Виклад основного матеріалу

У Конституції України ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996) задекларовано, що в Україні визнається та діє верховенство права. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвищі соціальні цінності. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 1, 3, 8).

Водночас у ст. 21, 24 Конституції України також йдеться про те, що всі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за будь-якими ознаками.

Згідно зі ст. 2 розділу II Прикінцевих положень Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII внесено зміни до Кримінального кодексу України ("Zakon Ukrainy", 2014) з метою посилення заходів протидії корупційним злочинам, що обмежують можливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності, призначення більш м'якого покарання, звільнення від покарання, заміни

невідбутої частини покарання більш м'яким до осіб, які вчинили корупційні злочини. Зазнали змін і порядок відбування покарання, застосування амністії, помилування та зняття судимості.

У ст. 45 Кримінального кодексу України ("Kryminalnyi kodeks", 2001) окреслено, що корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу є кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені ст. 210, 354, 364, 364¹, 365², 368–369² цього Кодексу.

До осіб, які вчинили корупційні злочини, не може бути застосовано положення ст. 45 КК України, що передбачає звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, а також ст. 69 КК України, що передбачає призначення винуватій особі м'якшого покарання, ніж це передбачено законом за вчинення кримінального правопорушення. Таке положення стосується призначення як основного, так і додаткового покарання.

Також у ч. 4 ст. 74 КК України «Звільнення від покарання та його відбування» виключена вказана можливість для таких осіб.

Змінюючи зміст ч. 1 ст. 75 та ч. 1 ст. 79 КК України, законодавець чітко визначив, що суд може прийняти рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням, крім випадків засудження за корупційний злочин, зокрема й вчинені вагітною жінкою або жінкою, що має дітей віком до 7 років.

Водночас у ч. 2 ст. 75 КК України, яка визначає умови звільнення від відбування покарання з випробуванням, у разі затвердження угоди про примирення або визнання винуватості, такої заборони не передбачено.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 65 КК України встановлено загальні засади призначення покарання, згідно з якими суд призначає покарання: 1) у межах, установлених у санкції статті Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу; 3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Наведене свідчить, що відповідно до згаданої норми не встановлено особливостей призначення покарання за корупційні злочини, які б перешкоджали застосуванню ч. 2 ст. 75 КК України.

Заборона призначення м'якшого покарання та звільнення від покарання або його відбування може перешкоджати суду в дотриманні гарантованої ст. 61 Конституції України індивідуалізації покарання особам, які вчинили корупційні злочини.

Проявляючи певний гуманізм, законодавець, зважаючи на тяжкість злочину, надає засудженій особі після відбуття певного терміну покарання право на застосування заохочувальних норм (ст. 81, 82, 86, 87 КК України).

Водночас осіб, які відбувають покарання за вчинення корупційних злочинів середньої тяжкості, прирівняно до осіб, що вчинили умисні тяжкі чи необережні особливо тяжкі злочини (ст. 81, 82 КК України).

Щодо осіб, які вчинили корупційні злочини, діє і спеціальний порядок застосування акту амністії та помилування.

Такий вибіркового механізм на практиці призводить до того, що зазначені вище інститути кримінального права застосовуються до будь-яких категорій винуватих у вчиненні злочинів осіб (убивць, ґвалтівників, наркоманів тощо), окрім тих, що належать до «корупціонерів». Наприклад, за вчинення злочинів, передбачених такими статтями: 110-2 (фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України), 113 (диверсія), 115 (умисне вбивство), 150 (експлуатація дітей), 152 (зґвалтування), 187 (розбій), 258 (терористичний акт), 258⁵ (фінансування тероризму) КК України, – закон не містить заборони застосування положень ст. 69, 75 КК України в разі призначення покарання.

Згідно з ч. 3 ст. 50 КК України покарання не має на меті завдання фізичних страждань або приниження людської гідності. Законодавець визначив такі принципи відбування покарання: законність, справедливість, гуманізм, рівність перед законом, повагу до прав і свобод людини (ст. 5 КВК України ("Kryminalno-vykonavchyi kodeks", 2003)).

Наукова новизна

Відповідно до ст. 3 КК України та ст. 1 КПК України ("Kryminalnyi protsesualnyi kodeks", 2012) законодавство України про кримінальну відповідальність та кримінальне процесуальне законодавство складається з відповідних кодексів, які ґрунтуються на Конституції України та загально-визнаних принципах і нормах міжнародного права.

До загальних засад кримінального провадження також належить верховенство права, що застосовується з урахуванням практики ЄСПЛ (ст. 8 КПК України) та законність, яка покладає обов'язок на визначення коло суб'єктів неухильно дотримуватися вимог Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства (ст. 9 КПК України).

Встановлення різних правил щодо осіб, які вчинили корупційні злочини та які вчинили інші

злочини, може свідчити про застосування дискримінаційних заходів у розумінні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (далі Конвенція ("Konventsiiia pro zakhyst", 1950)).

Зокрема в ст. 6 та 14 Конвенції зазначено, що кожному гарантовано право на справедливий судовий розгляд та на користування своїми правами і свободами без дискримінації за будь-якими ознаками. Також це зазначено й у ч. 2 ст. 1 Протоколу № 12 до Конвенції: ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою.

У п. 53 рішення ЄСПЛ у справі «Сейдич і Фінци проти Боснії і Герцеговини» Суд зазначив, «... що тоді, як ст. 14 Конвенції забороняє дискримінацію при користуванні «правами та свободами, визнаними в цій Конвенції», ст. 1 Протоколу № 12 поширює гарантії захисту від дискримінації на «будь-яке передбачене законом право». Таким чином, вона встановлює загальну заборону дискримінації» ("Rishennia YeSPL", 2009).

Вимога дотримуватися справедливості та не допускати дискримінації в процесі застосування кримінального покарання закріплена й в інших міжнародних документах з прав людини.

У ст. 10 Загальної декларації прав людини 1948 року (прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року) проголошено, що кожна людина для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на підставі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом ("Zahalna deklaratsiia", 1948).

Про рівність усіх перед судом йдеться й у ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року ("Mizhnarodnyi pakt", 1966).

Це переформулюється з рекомендаціями, які містяться в пунктах 2.1, 2.2, 2.3, прийнятих Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 року Мінімальних стандартних правил ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) ("Minimalni standartni pravyla", 1990).

Зазначені правила застосовують до всіх осіб, щодо яких здійснюється судове переслідування, без будь-якої дискримінації (пункт 2.2).

З огляду на положення ч. 1 ст. 9 Конституції України, вказані міжнародні акти є частиною національного законодавства України.

У рішенні Конституційного Суду України № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 року (справа 1-33/2044) ("Rishennia Konstytutsiinoho Sudu", 2004) зазначено, що окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому

злочину; категорія справедливості передбачає, що покарання за злочин повинно бути домірним злочину. Справедливе застосування норм права передбачає передусім недискримінаційний підхід, неупередженість. Це означає не тільки те, що передбачений законом склад злочину та рамки покарання відповідатимуть один одному, а й те, що покарання має перебувати у справедливому співвідношенні з тяжкістю та обставинами вчиненого й особою винного. Адекватність покарання ступеню тяжкості злочину впливає з принципу правової держави, із суті конституційних прав та свобод людини і громадянина, зокрема права на свободу, які не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Також Конституційний Суд України у рішенні № 9-рп/2012 від 12 квітня 2012 року (справа № 1-10/2012) ("Rischennia Konstytutsiinoho Sudu", 2012) зазначив, що рівність та недопустимість дискримінації особи є не тільки конституційними принципами національної правової системи України, а й фундаментальними цінностями світової спільноти, на чому акцентовано в міжнародних правових актах з питань захисту прав і свобод людини і громадянина.

Гарантована Конституцією України рівність усіх людей у їхніх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом й обсягом прав і свобод.

Порушення державою міжнародних гарантій може призвести до надходження заяв до ЄСПЛ на порушення ст. 6 та 14 Конвенції та спричинити негативні наслідки.

Так, відповідно до Щорічного звіту про результати діяльності Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, 2020 року станом на 31 грудня 2020 року на розгляді в Європейському суді перебувало загалом 62 000 справ проти держав – сторін Конвенції, з них 10 400 справ – проти України, що складає 16,8 % від загальної кількості справ. У 86 справах проти України, в яких Європейським судом було винесено рішення по суті, заявники вимагали компенсацію на загальну суму близько 31 424 464,27 євро. Після розгляду справ з урахуванням позицій Уряду Європейський суд зобов'язав Україну сплатити 683 286,19 євро.

Згідно зі щорічними звітами про результати діяльності Уповноваженого в справах Європейського суду з прав людини за 2008–2020 роки ("Shchorichnyi zvit", 2020) на виконання рішень Європейського суду по суті скарг з державного бюджету було сплачено: 1) 2008 року – 20 434 375,53 грн; 2) 2009 – 7 939 067,82 грн; 3) 2010 – 29 174 853,54 грн; 4) 2011 – 25 021 734,79 грн; 5) 2012 – 39 002 553,75 грн; 6) 2014 – 169817, 7 грн; 7) 2015 – 639 981 892,

09 грн; 8) 2016 – 612 294 315, 54 грн; 9) 2017 – 61 365,79 тис. грн; 10) 2018 – 32 646 827,39 грн; 11) 2019 – 44 987 585,14 грн; 12) 2020 – 24 844,8 грн.

Отже, протягом останніх дванадцяти років Україна фактично сплатила близько 1 707 511 492 грн.

Принагідно зазначимо, що відповідно до п. 2.3 та 2.4 рекомендацій, прийнятих Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 року Мінімальних стандартних правил ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила): *«З метою забезпечення більшої гнучкості з урахуванням характеру і ступеню тяжкості правопорушення, особою та біографією правопорушника, а також із захистом інтересів суспільства та уникнення невинуватеного застосування тюремного ув'язнення система кримінального правосуддя повинна передбачати широкий вибір заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, від досудових до після судових заходів. Слід заохочувати розробку нових заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, і уважно слідкувати за цим процесом, а також систематично оцінювати практику їх застосування»*.

З огляду на обов'язок держави створити передумови для зменшення числа заяв до ЄСПЛ, визначеного Законом України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» ("Zakon Ukrainy", 2012), а також поповнення бюджету держави коштом особи, що порушила закон, запропоновано розглянути наведене питання під час опрацювання змін до законодавства України, яке регулює зазначений вид правовідносин.

У цьому контексті цікавою є позиція щодо цивільної конфіскації, викладена нещодавно в заяві Офісу Генерального прокурора, де зазначено, що в Україні такий інститут був запроваджений ще понад півтора року тому, проте його реалізація наразі фактично відсутня. Він має стати не декларативним, а дієвим способом наповнення державного бюджету ("V Ofisi Henprokurora").

Безумовно, згаданий інститут визнання необґрунтованими активів і їх стягнення в дохід держави має благородну мету – поповнення державного бюджету. Однак під час його застосування варто враховувати, що вимоги закону не мають суперечити положенням Конституції України, оскільки в такому випадку знову можливі фінансові втрати держави в процесі звернення осіб до суду, зокрема й до ЄСПЛ.

Висновки

Встановлено конкретний результат, який отримає держава від запропонованих пропозицій: поновлення інтересів держави, поповнення державного бюджету й зниження навантаження на пенітенціарну систему.

REFERENCES

- Borovyk, A.V. (2019). Suchasnyi stan doslidzennia kryminalnoi vidpovidalnosti za koruptsiini kryminalni pravoporushennia ta zapobihannia im [The modern state of research of Criminal responsibility is Corruption Criminal offences and their preventions in Ukraine]. *Problemy kryminalnogo prava ta kryminolohii, Problems of criminal law and criminology*, 10, 130-140. doi: <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019-10.18> [in Ukrainian].
- Ishchuk, D.O. (2021). Administrativno pravovyi status spetsializovanykh subiektiv protydyi koruptsii Ukrainy [Administrative and Legal Status of Specialized Anti-Corruption Agents in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy: vid 11 lyp. 2003 r. No. 1129-IV [Criminal and Executive Code of Ukraine from July 11, 2003, No. 1129-IV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Ukrainy: vid 5 kvit. 2001 r. No. 2341-III [Criminal Code of Ukraine from April 5, 2001, No. 2341-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
- Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopoloznykh svobod: vid 4 lystop. 1950 r. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Rome from November 4, 1950]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
- Minimalni standartni pravyla OON stosovno zakhodiv, ne poviazanykh z tiuremnym uviaznennyam (Tokiiski pravyla): mizhnar. dok. vid 14 hrud. 1990 r. [United Nations Standard Minimum Rules on measures not related to imprisonment (the Tokyo Rules) from December 14, 1990]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_907#Text [in Ukrainian].
- Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava: vid 16 hrud. 1966 r. [International Covenant on Civil and Political Rights from December 16, 1966]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text [in Ukrainian].
- Oktysiuk, Zh.S., & Kryzhna, N.P. (2021). Zapobihannia koruptsii na derzhavnii sluzhbi: suchasnyi stan ta problemy [Preventing of Corruption in the Civil Service: Current Status and Problems]. *Investysii: praktyka ta dosvid, Investments: practice and experience*, 8, 113-119. doi: <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019-10.18> [in Ukrainian].
- Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 12 kvit. 2012 r. No. 9-rp/2012 (sprava No. 1-10/2012) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine from April 12, 2012, No. 9-rp/2012 (case No. 1-10/2012)]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text> [in Ukrainian].
- Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 2 lystop. 2004 r. No. 15-rp/2004 (sprava 1-33/2044) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine from November 2, 2004, No 15-rp/2004 (case 1-33/2044)]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text> [in Ukrainian].
- Rishennia YeSPL u spravi "Seidych i Fintsy proty Bosnii i Hertsehovyny" vid 22 hrud. 2009 r. [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Sejdic and Finci v. Bosnia and Herzegovina from December 22, 2009]. (n.d.). european-court.ru. Retrieved from <https://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/seidich-i-finci-protiv-bosnii-i-gercegoviny-postanovlenie-bolshoj-palaty-evropejskogo-suda/> [in Ukrainian].
- Shchorichnyi zvit pro rezultaty diialnosti Upovnovazhenoho u spravakh Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u 2008-2020 rokakh [Annual report on the results of the activities of the Commissioner for the European Court of Human Rights in 2008-2020]. (n.d.). minjust.gov.ua. Retrieved from <https://minjust.gov.ua/m/zviti-pro-rezultati-diyalnosti-upovnovazhenogo-u-spravah-evropejskogo-sudu-z-prav-lyudini> [in Ukrainian].
- Stepaniuk, R.L., Kikinchuk, V.V., & Shcherbakovskyi, M.H. (2021). Dokazuvannia koruptsii u slidchii i sudovii praktytsi Ukrainy: problemy ta shliakhy vyrishennia [Proving Corruption in the Investigative and Judicial Practice of Ukraine: Problems and Solutions]. *Pravo i bezpeka, Law and Safety*, 80(1), 101-108. doi: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.14> [in Ukrainian].
- Trepak, V.M. (2020). Teoretyko-prikladni problemy zapobihannia ta protydyi koruptsii v Ukraini [Theoretical and applied problems of prevention and counteraction to corruption in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian]. <http://idpnan.org.ua/files/2020/trepak-v.m.-teoretiko-prikladni-problemi-zapobigannya-ta-protidiyi-koruptsiyi-v-ukrayini.pdf> [in Ukrainian].
- V Ofisi Henprokurora vidbulasia narada kerivnykh pravookhoronnykh ta derzhavnykh orhaniv shchodo zastosuvannia instytutu tsyvilnoi konfiskatsii [A meeting of the heads of law enforcement and state bodies on the application of the institution of civil confiscation took place in the Office of the Prosecutor General]. (n.d.). [gp.gov.ua](https://www.gp.gov.ua). Retrieved from https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_t=rec&id=298023&fp=10 [in Ukrainian].
- Zahalna deklaratsiia prav liudyny: mizhnar. dok. vid 10 hrud. 1948 r. [Universal Declaration of Human Rights from December 10, 1948]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].

- Zakon Ukrainy "Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny": vid 2 hrud. 2012 r. No. 3477-IV. [Law of Ukraine "On the implementation of decisions and application of the case law of the European Court of Human Rights" from December 2, 2012, No. 3477-IV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text3> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy: "Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy": vid 14 zhovt. 2014 r. No. 1698-VII [Law of Ukraine "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine" from October 14, 2014, No. 1698-VII]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Боровик А. В. Сучасний стан дослідження кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення та запобігання їм в Україні. *Проблеми кримінального права та кримінології*. 2019. № 10. С. 130–140. doi: <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019-10.18>.
- Іщук Д. О. Адміністративно правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2021. 404 с.
- Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 лип. 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
- Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
- Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
- Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) : міжнар. док від 14 груд. 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_907#Text.
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : міжнар. док від 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
- Октисюк Ж. С., Крижна Н. П. Запобігання корупції на державній службі: сучасний стан та проблеми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 113–119. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.8.113>.
- Рішення Конституційного Суду України від 12 квіт. 2012 р. № 9-рп/2012. (справа № 1-10/2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text>.
- Рішення Конституційного Суду України від 2 листоп. 2004 р. № 15-рп/2004 (справа № 1-33/2044). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>.
- Рішення ЄСПЛ у справі «Сейдич і Фінци проти Боснії і Герцеговини» від 22 груд. 2009 р. URL: <https://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/sejdich-i-finci-protiv-bosnii-i-gercegoviny-postanovlenie-bolshoj-palaty-evropejskogo-suda/>.
- Щорічний звіт про результати діяльності Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2008–2020 роках. URL: <https://minjust.gov.ua/m/zviti-pro-rezultati-diyalnosti-upovnovazhenogo-u-spravah-evropejskogo-sudu-z-prav-lyudini>.
- Степанюк Р. Л., Кікінчук В. В., Щербаковський М. Г. Доказування корупції у слідчій і судовій практиці України: проблеми та шляхи вирішення. *Право і безпека*. 2021. № 80 (1). С. 101–108. doi: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.14>.
- Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 467 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/2020/trepak-v.m.-teoretiko-prikladni-problemi-zapobigannya-ta-protidiyi-korupsiyi-v-ukrayini.pdf>.
- В Офісі Генпрокурора відбулася нарада керівників правоохоронних та державних органів щодо застосування інституту цивільної конфіскації. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_t=rec&id=298023&fp=10.
- Загальна декларація прав людини : міжнар. док. від 10 груд. 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
- Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 2 груд. 2012 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text3>.
- Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

Стаття надійшла до редколегії 04.02.2021

Rohatiuk I. – Doctor of Law, Associate Professor, Senior Research Fellow, Chief Consultant of the Legal and Anti-Corruption Policy Department of the Center for Security Studies of the National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3374-45977>;

Komashko V. – PhD in Law, Head of the Legal and Anti-Corruption Policy Department of the Center for Security Studies of the National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1851-8548>

Improving the Mechanism of Liability for Committing Corruption Offenses

*The article contains proposals on the directions of legal and procedural settlement of the problem of criminal liability for corruption offenses, given the need to prevent discrimination on the basis of a socially dangerous act and guarantee the constitutional rights of individual freedoms. Changes in the legislation on liability for corruption crimes have shown the efforts of the legislative branch to somehow counteract such a phenomenon as corruption. This is undoubtedly the Law of Ukraine № 1698-VII of 14.10.2014, which introduced such amendments to the Criminal Code of Ukraine in order to strengthen measures to combat corruption, limiting the possibility of exemption from criminal liability, milder punishment, release from punishment, replacement the unserved part of the sentence is more lenient for persons who have committed corruption crimes, etc. However, whether it has achieved its goal in 6 years, in our opinion, remains a rhetorical question. The **purpose** of the article is to improve the features of criminal prosecution for committing corruption offenses in Ukraine and thus improve the prevention of such crimes. **Methodology.** To achieve this goal, the formal-logical method, system-structural, comparative-legal, and statistical methods are used. **Scientific novelty.** By analyzing the provisions of law and judicial practice, it is proposed, along with the current procedure of liability and punishment for corruption crimes, to provide financial responsibility and punishment due to which the crime will be committed economically unprofitable. And all these proposals are put forward in view of and taking into account the case law of the European Court of Human Rights. **Conclusions.** The concrete result which the state will receive from the offered offers is established. And this is respectively the renewal of the interests of the state, replenishment of the state budget and reducing the burden on the penitentiary system.*

Keywords: corruption crime; responsibility; punishment; discrimination; European Court of Human Rights.